

Fakkeltog for trosfrihet 2018

*Til utenriksminister Ine Marie Eriksen Sørreide
Kopi til Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé*

NÅR BARN MÅ BETALE FORFØLGELSENS PRIS

OPPSUMMERING

Barn rundt om i verden diskrimineres og rammes av overgrep på grunn av sin egen og/eller sine foreldres tro eller livssyn. Det gjelder særlig barn i tros- og livssynsminoriteter, annerledestroende i majoriteten og barn til konvertitter. Deres tros- og livssynsfrihet, sammen med andre rettigheter, begrenses på ulike måter:

- Retten til utdanning:
 - o Barn kan ha begrenset tilgang til eller nektes utdanning, og de kan få dårligere karakterer på grunn av sin religiøse identitet.
 - o Barn opplever trakassering, vold og psykisk press fra lærere og medelever til å konvertere.
 - o Fordomsfulle og feilaktige fremstillinger av annerledestroende i skolepensum bidrar til stigmatisering av minoriteter og brukes mange steder som et ledd i en assimileringpolitikk.
- Vold og diskriminering:
 - o Den generelle volden og diskrimineringen som rammer utsatte tros- og livssynsgrupper, rammer også barn. Det kan være alt fra begrenset tilgang til offentlige tjenester til fysiske angrep.
 - o Det er traumatisk for barn å være vitne til arrestasjoner og trakassering av sine foreldre. I blant utsettes barna selv for vold, noe som kan forsterke traumene.
 - o Kidnapping, tvangskonvertering og tvangsgiftemål av jenter fra religiøse minoriteter forekommer i land som Pakistan, Egypt, India og Nigeria.
- Retten til familieliv og deltakelse i religiøs utøvelse
 - o Konvertitter i muslimske land kan miste foreldreretten, og barn blir skilt fra sine foreldre.
 - o Vanskeligheter rundt registrering av religiøs identitet på ID-kort gjør at barn til konvertitter eller religiøse minoriteter fratras muligheten til å definere sin religiøse tilhørighet.
 - o I Kina og Sentral-Asia gjør lover det straffbart for mindreårige og delta i religiøse aktiviteter og sammenkomster.

1. INTRODUKSJON

83% av alle mennesker lever i land med sterke eller meget sterke begrensninger på muligheten til å fritt utøve sin tro eller livssyn.¹ Ofte er det allerede sårbare grupper som rammes av begrensningene,

¹ PEW Research Center (2018), *Global Uptick in Government Restrictions on Religion in 2016*

som religiøse og etniske minoriteter, flyktninger, kvinner og barn.² Dette oppropet ønsker å rette fokus på hvordan barn rammes av diskriminering, overgrep og forfølgelse på grunn av sin eller sine foreldres tro. Barn lider ofte i det skjulte og betaler en høy pris.

Ifølge artikkel 18 i Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (1966) er foreldrenes rett til å oppdra sine barn etter sin egen tro og overbevisning en integrert del av tros- og livssynsfriheten. I det ligger også barnets tilknytning til det religiøse fellesskapet som foreldrene tilhører. Samtidig er barnets rett til tros- og livssynsfrihet, som subjekt i eget liv, beskyttet i artikkel 14 i Konvensjonen om barnets rettigheter (1989).³ Dette trenger ikke å stå i motsetning til hverandre, siden foreldres rolle i å gi barnet oppdragelse og veiledning i egen tro og overbevisning alltid skal ta hensyn til barnets gradvise utvikling og modning.⁴

Barn skal ifølge Barnekonvensjonen ikke diskrimineres eller straffes på grunnlag av foreldres eller familiens status, aktivitet, meninger, tro eller livssyn. Likevel ser vi at barn i ulike deler av verden ofte må betale forfølgelsens pris. De rammes regelmessig direkte av grove brudd på sin egen tros- og livssynsfrihet, eller indirekte av brudd på sine foreldres rett til det samme. Dette sammenfaller gjerne med andre menneskerettighetsbrudd som rett til liv, privatliv, fysisk og psykisk integritet, familieliv, helse og utdanning.⁵

2. RETT TIL UTDANNING

Akkurat som barn har rett til tros- og livssynsfrihet, har alle barn rett til utdanning. Disse to rettighetene henger tett sammen. Mange barns rett til utdanning begrenses på grunn av trosfrihetsbrudd eller diskriminering på religiøst grunnlag.⁶ I følge FNs spesialrapportør for utdanning, Katarina Tomasevski, skal utdanning være inkluderende og ikke-diskriminerende; alle skal ha like utdanningsmuligheter – både tilgang og kvalitet. Altfor mange barn opplever at disse kravene ikke blir oppfylt på grunn av deres eller foreldrenes religiøse tilhørighet.

Områder der religiøse og etniske minoriteter bor kan være underprioritert av myndigheter og derfor underutviklet og fattige, slik at det ikke finnes nok skoler og lærere for å sikre deres utdanningsbehov, eller utdanningstilbudet er av veldig lav kvalitet. Dette er tilfelle for blant annet urbefolkning i Mexico, for fattige minoriteter i Pakistan og kristne og muslimske minoriteter i Myanmar som chin, kachin, karen og rohingya.⁷ Myndigheter og militæret i Myanmar utnytter denne fattigdommen. Kristne familier i delstatene Chin, Naga og Kachin, som har svært begrensede utdanningsmuligheter i sine nærområder, særlig etter barneskolen, får tilbud om å sende barna på gratis internatskoler, som drives av buddhistiske munk og kalles Na Ta La skoler. Det rapporteres at barna ikke får lov til å fortsette å praktisere sin tro der, men tvinges til å delta i buddhistiske riter og seremonier. Hvis de ikke deltar, risikerer de utvisning. Alle som konverterer til buddhismen, får løfte om statlige jobber.⁸ Det rapporteres at barn i noen provinser i Kina er blitt oppfordret av sine skoler til å frasi seg sin tro – som del av en assimileringsspolitikk. I Henan-provinsen har myndigheter informert innbyggerne om at religiøs tro er forbudt og at hvis de motsetter seg den politikken, vil deres barn bli nektet skolegang.⁹

² Bielefeldt et al (2016), *Freedom of Religion or Belief – an International Law Commentary*, s 417

³ A/70/286, (2015), *Briefing on children and religious discrimination*, <https://www.crin.org/en/library/publications/discrimination-briefing-children-and-religious-discrimination>

⁴ Lindholm et al (2004), *Facilitating Freedom of Religion or Belief: a Deskbook*, s 795; CSW (2018), *Faith and the Future*, s 12ff

⁵ FORB an international law commentary, s 416

⁶ Faith and a Future, s 5f

⁷ Faith and a future, s 25; 40; 60

⁸ Faith and a future, s 27; USCIRF (2016) *Hidden Plight – Christian Minorities in Burma*, s 19ff

⁹ UCA News (April 20 2018) [Church crackdown intensifies in China's Henan province](#); Christian Solidarity Worldwide (June 26 2018) [China: Children, education and freedom of religion](#)

Religiøse minoriteter, eller annerledestroende i majoriteten, rammes lettere av voldelige angrep som gjør at de kanskje må flykte og leve som internflyktninger. På den måten blir skolegangen avbrutt og muligheten for å ta opp studiene på familiens nye oppholdssted kan være små. I Nigeria lever mange som internflyktninger på grunn av Boko Harams herjinger, og mange barn mister derfor viktig skolegang. I tillegg er mange hundre skolejenter blitt kidnappet, og slik har de mistet muligheten til utdanning.¹⁰ I Myanmar opplever den muslimske rohingya-minoriteten – med mange hundretusen internflyktninger – det samme. I tillegg må de rohingyane som ikke er internflyktninger, søke om tillatelse for å kunne forflytte seg, noe som gjør det vanskelig for barn og ungdommer å få skolegang.¹¹ I Iran nektes bahaier adgang til høyere utdanning hvis deres tro blir kjent.¹²

Barn til religiøse minoriteter opplever ofte at lærere og medelever snakker nedsettende om dem og deres tro, trakasserer, plager og mobber dem, og til og med prøver å få dem til å forlate sin tro.¹³ Barn av bahaier i den iranske grunnskolen blir regelmessig trakkassert og utsatt for fysiske overgrep på grunn av sin tro. I Pakistan kan minoriteter få dårligere karakterer, og lærere tvinger ikke-muslimske barn, særlig ahmadiere og kristne, til å sitte, spise og leke avskilt fra de andre elevene. Elever med hindu, sikh, ahmadi og kristen bakgrunn rapporterer at all krenkelsen, den fysiske og psykiske mishandlingen, utstøtelsen og presset om å konvertere har gjort at de ikke klarte å fullføre utdanningen.¹⁴

«Jeg ble slått med stokk ca to ganger i uken i hele barnehagen og førskole. Etter det endret mishandlingen karakter. I tillegg til fysisk avstraffelse, ble jeg psykisk mishandlet og torturert gjennom å stadig bli oppfordret til å konvertere.»

17-år gammel Sikh i Pakistan. (Faith and a future, s 4)

«Min eldre bror var 13 år når han måtte slutte på skolen på grunn av mishandlingen. Til og med hans lærere brukte å torturere ham både fysisk og mentalt. De slo ham med kjepper og brukte stygge ord, og tillot ham ikke å studere. Mine foreldre sendte ham til en onkel i en annen by for at han skulle kunne fortsette skolegangen der.»

Ahmadi jente i Pakistan. (Faith and a future, s 8-9)

En ahmadi-jente forteller i en rapport fra Christian Solidarity Worldwide at både hun og hennes brødre ble regelmessig slått og at ingen muslimske barn ønsket å være venner med henne: «selvfølgelig blir du traumatisert og forstyrret. Både mine brødre og jeg var nødt til å forlate hjemmet vårt for å kunne fullføre skolen, siden vi ikke kunne fortsette skolegangen der vi bodde på grunn av vår religion. Vi måtte forlate våre foreldre».¹⁵

Denne behandlingen av religiøse minoriteter underbygges av at skolebøker og pensum, både i religionsundervisning og i andre fag, fremmer en religion over andre og beskriver de med avvikende tro eller mangel på religion i nedsettende og

hatefulle termer. Bøkene fremmer fordomsfulle stereotyper der minoriteter beskrives som annenrangs borgere og der det blir stilt spørsmål ved deres lojalitet og patriotisme. Mange ganger kan det forekomme faktiske feil om religionen og minoritetenes rolle i historien.¹⁶ Det blir ekstra problematisk når skolen innebærer tvungen deltakelse i religiøs praksis/utøvelse uten å tilby en reell mulighet for fritak som ikke får negative konsekvenser.¹⁷ I Tyrkia kan bare barn som er registrert som kristne eller jøder søke om fritak fra den obligatoriske religionsundervisningen. De må da opplyse om sin religion. I praksis kan den tyrkiske skolen ofte ikke tilby et godt alternativ, slik at de barna som egentlig har fritak,

¹⁰ Faith and a future, s 47ff

¹¹ Faith and a future, s 24-26

¹² Faith and a future, s 34ff

¹³ Faith and a future, s 8

¹⁴ Faith and a future, s 64-65

¹⁵ Faith and a future, s 8-9

¹⁶ Faith and a future, s 5, 8; USCIRF (2016), *Teaching Intolerance in Pakistan*, s 6-9

¹⁷ A/70/286, s 13; Law commentary s 428-429

blir sittende alene i et annet rom eller på gangen mens resten har religionsundervisning, og de opplever negativt press og forskjellsbehandling. Barn fra familier som hverken tilhører offisielt godkjente kirker, det jødiske samfunnet eller er ateister, kan ikke søke om fritak i det hele tatt.¹⁸ Hvis man ikke har deltatt i religionsundervisningen, kan det i neste omgang få negative konsekvenser for muligheten for høyere utdanning.

Mangelen på trosfrihet har omfattende konsekvenser for barns mulighet til å sikre sin rett til skolegang. De psykologiske konsekvensene av mishandling og krenkelsene barn opplever i skolen på grunn av sin og sine foreldres tro eller livssyn skal ikke undervurderes. Utdanning kan bidra til å skape toleranse og fremme mangfold, men den kan også bygge opp under stereotyper, fiendskap og diskriminering. Skolen kan bidra til at barn får tatt ut sitt potensiale og får ta del i utvikling, eller den kan sementere og forsterke sosiale forskjeller.¹⁹

3. VOLD OG DISKRIMINERING

Barn av annerledes troende eller religiøse- og livssynsminoriteter utsettes også for andre former for diskriminering og vold. Den generelle stigmatiseringen, diskrimineringen og volden som møter de voksne, rammer mange ganger også barna, som gjerne er enda mer sårbare. Å stadig bli sett ned på og møtt med at man tilhører bunnsjiktet av samfunnet gjør noe med et barns syn på seg selv og sine muligheter. Manglende tilgang på offentlige tjenester som helsetjenester skaper utfordringer for de yngre i familien. Når foreldre blir arrestert, trakassert eller utsatt for vold fra myndighetsrepresentanter, kan det skape varige traumer hos barna, særlig hvis de blir skilt fra sine foreldre for lengre perioder. Traumer kan forsterkes dersom også barna utsettes for vold sammen med foreldrene. Da det iranske sikkerhetspolitiet brutalt arresterte pastor Youcef Nadarkhani 22. juli i år, ble også hans sønn utsatt for elektroshokk.²⁰

Jenter risikerer i noen land kidnapping, tvangsgiftermål og tvangskonvertering på grunn av sin tro. I Pakistan opplever både kristne og hindufamilier regelmessig dette. Hinduer i spesielt Sindh-provinsen mener at det skjer relativt organisert. Moskeer og imamer beskytter gjerne det nygifte paret og hevder at jenta rømte frivillig for å gifte seg.²¹ I Nigeria er kristne jenter blitt kidnappet og tvangskonvertert av Boko Haram ved flere tilfeller, som et ledd i deres angrep mot dem som ikke omfavner Boko Harams tolkning av islam.²² FN anslår at Boko Haram har kidnappet over 1000 barn siden 2013.²³

4. FAMILIESITUASJON OG BEGRENSNINGER PÅ Å TA DEL I RELIGIØST LIV

Når et lovverk diskriminerer religiøse grupper, kan det ha store konsekvenser for et barns mulighet til familieliv og kontakt med foreldrene. Dette gjelder særlig minoriteter, konvertitter og etterfølgere av nyere religiøse grupper. For eksempel kan det være vanlig i skilsmisssaker at barn nektes kontakt med den parten som har «feil» tro.²⁴

Særlig i land med muslimsk familielovgivning kan konvertitter miste foreldreretten, ekteskapet kan bli erklært juridisk ugyldig og barna kan bli skilt fra sine foreldre.²⁵ I Egypt er det stort sett umulig for en konvertitt å få registrert sin nye tro på sitt ID-kort, noe som i sin tur påvirker hvilken religion barna blir

¹⁸ USCRIF (2015), *Compulsory Religious Education in Turkey*, s 2. 8-9

¹⁹ Faith and a future, s 4

²⁰ Morningstar News, (July 2018) [Christians in Iran seized from homes, including violent imprisonment of pastor](#)

²¹ The Atlantic, (August 2017) Saba Imtiaz, [«Hindu today, Muslim tomorrow»](#); The Herald Dawn (March 2017) Sameen Khan, [“Forced conversion, marriage and the endless cycle of misogyny”](#)

²² Faith and a future, s 52

²³ UN Victims of Terrorism Portal (April 2018) [More than 1000 children in North-East Nigeria abducted by Boko Haram since 2013 – UNICEF](#)

²⁴ Law commentary, 416

²⁵ CSW, (2008) *No Place to Call Home – Experiences from Apostates from Islam*

registrert med, hvilken religionsundervisning som er pålagt barna i skolen og hvem barna kan gifte seg med.²⁶ I 2015 fikk Irak en svært problematisk lov som regulerer ID-kort. Barn som har en muslimsk forelder, blir tvunget til å registrere seg som muslimer. Denne regelen gjelder til og med dersom en ikke-muslimsk kvinne er blitt voldtatt av en IS-soldat. Dette rammer også konvertitter, som formelt fortsatt anses å være muslimer, selv om de praktiserer sin nye tro. United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF) rapporterer at familier har flyktet for å slippe å registrere sine barn som muslimer.²⁷

Konvertitter og religiøse grupper som ikke er offisielt anerkjent, som bahaier i Iran, har vanskeligheter med å registrere sine ekteskap, hvis de er inngått etter andre religiøse skikker enn det som myndighetene anerkjenner. Dermed blir barna sett på som uekte, og de mangler derfor nødvendige papirer for å få tilgang til offentlige tjenester, også skolegang.²⁸

I noen land blir barns rett til å delta i religiøst liv begrenset gjennom lovgivning. I Turkmenistan og Kasakhstan gjør strenge lover det svært utfordrende for barn og unge å delta i religiøse aktiviteter.²⁹ I Kasakhstan blir religiøse samfunn straffet dersom de ikke kan dokumentere at begge foreldrene eller verger har gitt sitt samtykke til at barn under 16 år deltar i deres aktiviteter. Hvordan dette samtykket skal dokumenteres, er ikke tydelig beskrevet, noe som gir rom for vilkårlig håndhevelse av loven.³⁰ Kasakhiske myndigheter krever også innsyn i persondata for alle under 18 år som har deltatt i religiøse sammenkomster.³¹

I Kina trådte en ny religionslov i kraft 1. februar 2018. Den forbyr blant annet barn og unge under 18 år å gå inn i både kirker og moskeer. I Henan-provinsen har både katolske og protestantiske kirker fått advarsler om å ikke slippe inn mindreårige eller la dem delta i gudstjenester. Tjenestemenn har til og med satt opp skilter med samme budskap. Lokale myndigheter har også forbudt muslimske skolebarn å delta i religiøse aktiviteter i skoleferier.³²

5. ANBEFALINGER

UDs økte bevissthet og fokus på tros- og livssynsminoriteter er svært gledelig og vi anerkjenner den innsatsen som allerede gjøres for tros- og livssynsfrihet. Vi håper regjeringen vil prioritere dette også i fortsettelsen, og vi ønsker at norske myndigheter vil gjøre enda mer. Det er av avgjørende betydning at det politiske Norge arbeider systematisk, langsiktig og målbevisst for å styrke tros- og livssynsfrihet.

Derfor oppfordrer vi norske myndigheter til å bruke alle relevante midler for å sikre tros- og livssynsfrihet internasjonalt

1. *Barns rett til trosfrihet og behov for beskyttelse fra overgrep på grunn av sin eller sine foreldres religion eller livssyn.*

Norske myndigheter må:

- **Sikre at norsk utviklingshjelp** ikke brukes til pensum/skolebøker med nedsettende, ensidig og fordomsfullt innhold som bygger opp under hat og brukes i assimileringprosesser. Norge bør

²⁶ HRW & EIPR, 2007, *Prohibited Identities: State Interference with Religious Freedom*

²⁷ USCIRF (2018), *Annual Report 2018, Iraq*

²⁸ Law commentary, s 431

²⁹ Law commentary, s 427

³⁰ Forum 18 News Service (Sep 2018), [Kazakhstan: Senate approves more religious freedom restrictions](#)

³¹ Forum 18 News Service (April 2018) [Kazakhstan: State demands young worshippers' personal data](#), USCIRF (2018), *Annual Report 2018 Kazakhstan*

³² Christian Solidarity Worldwide (June 2018) [China: Children, education and freedom of religion](#)

derimot støtte og oppfordre til **revisjon av slikt pensum** og skolebøker slik at nedsettende og usanne påstander om religiøse grupper fjernes. Norge bør oppfordre til at landets ulike trosgrupper **aktivt involveres** i utformingen av pensum, fremstillingen av egen gruppe og landets utdanningspolitikk slik at utdanningen er inkluderende for elever fra minoritetsbakgrunn og fremmer respekt for mangfold.

- Oppfordre til og støtte **kursing av lærere** i menneskerettigheter, trosfrihet, mangfold og inkludering slik at de kan være forbilder i å fremme forståelse og respekt.
- Norge bør jobbe for **sikre rettssikkerheten** i sine samarbeidsland, slik at overgrep som er ansvarlige for kidnapping, tvangsgiftermål og tvangskonvertering av barn blir straffeforfulgt.
- Oppfordre til **revisjon av lovverk** som urettmessig hindrer **barn og unge fra å delta i religiøse aktiviteter**, som enten deres foreldre eller de selv ønsker å delta i.
- Oppfordre til **revisjon av lovverk** som begrenser **konvertitters** muligheter til å registrere sine barn i den religionen eller troen de selv har valgt og oppdra dem deretter.

2. Norges generelle arbeid for tros- og livssynsfrihet internasjonalt.

Norske myndigheter må:

- Sikre at Norges innsats for tros- og livssynsfrihet er **godt integrert i Norges utenrikspolitiske og utviklingspolitiske prioriteringer og strategier**. Det er viktig å ta hensyn til hvordan tros- og livssynsfriheten henger tett sammen med blant annet utdanning, sikkerhetspolitikk, rettsstatsprinsipper, demokratiutvikling, minoritetsspørsmål og andre menneskerettigheter som yttingsfrihet og forsamlingsfrihet. Norske myndigheter må også bidra til å beskytte menneskerettsforkjempere. Innsatsen bør også ta høyde for at tros- og livssynsfrihetsbegrensninger ikke nødvendigvis kun er en utfordring for religiøse minoriteter, men også noe som kan ramme storsamfunnet og majoritetsgrupper. I alt arbeid er det viktig å ha **kjønns sensitivitet** slik at man sikrer at kvinners perspektiv tilstrekkelig fanges opp. Det er avgjørende at man er oppmerksom på at menn og kvinner kan rammes forskjellige. Tiltakene må tilpasses dette.
- Sikre at Norges spesialutsending for tros- og livssynsfrihet kan jobbe **langsiktig og strategisk** med hvordan Norge skal fremme tros- og livssynsfrihet internasjonalt, og at stillingen har tilstrekkelig stab og øvrige ressurser til disposisjon.
- Sikre at **FNs spesialrapportør for tros- og livssynsfrihet** har nok ressurser til å fylle sitt mandat.
- **Bygge allianser** med likesinnede stater som prioriterer tros- og livssynsfrihet og sikre at Norges spesialutsending deltar aktivt i kontaktgruppen for slike stater. Sammen med andre fra den gruppen kan spesialutsendingen gjennomføre statsbesøk i land hvor trosfriheten undertrykkes.
- Sikre at relevante ambassader inkluderer innsats for tros- og livssynsfrihet i sine **virksomhetsplaner**, og at **veilederen for religiøse minoriteter** er godt kjent og aktivt brukt på relevante utenriksstasjoner.
- Inkludere tros- og livssynsfrihet i **utdanning og kursing** av ansatte i utenriktjenesten, slik at det finnes en god forståelse for tematikken og kompetanse rundt hvordan man kan jobbe med trosfrihetsproblematikk.

- Sikre at **rapportene fra utenriksstasjonene** inkluderer analyse av tros- og livssynssituasjonen i felt og en beskrivelse av egne tiltak. Dette bidrar til økt sensitivitet og bevissthet om situasjonen og ambassadenes egen rolle. I tillegg gir det de som opplever diskriminering og forfølgelse en plattform der deres historie blir tatt på alvor. Dette kan skje i samarbeid med likesinnede ambassader som allerede leverer slike rapporter til sine utenriksdepartement.
- Aktivt og bevisst ta opp tros- og livssynsfrihet og enkeltsaker i **samtaler og dialog** med myndigheter, med tredje parter, samt i regionale og internasjonale fora. Tros- og livssynsfrihet bør være en integrert del av Norges bilaterale menneskerettighetsdialoger.
- Bevisst prioritere tros- og livssynsfrihetsutfordringer i Norges **UPR-anbefalinger** til relevante land.

Vi ser frem til videre samarbeid om en felles innsats for å styrke tros- og livssynsfrihet internasjonalt!

Sentralkomiteen for fakkeltog for trosfrihet ved organisasjonene

Stefanusalliansen og Åpne Dører

